

9. Платонов К.К. Структура и развитие личности / К.К. Платонов. – М.: Наука, 1985. – 256 с.

10. Сухобская Г.С. Мотивационно-ценностные аспекты познавательной деятельности взрослого человека: Дисс. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Галина Степановна Сухобская. – Л., 1975. – 398 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Дубінка Микола Михайлович – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: самовизначення особистості майбутнього педагога; педагогіка вищої школи; вивчення педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського.

УДК 371.12

МОДУЛЬНО-БЛОКОВЕ СТРУКТУРУВАННЯ ЗАНЯТЬ ЯК МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Микола КОНДРАШОВ (Черкаси)

Постановка проблеми. Проблема активізації професійної позиції майбутнього вчителя обумовлює пошук нових шляхів організації навчання в університетській практиці. Основними джерелами цих пошуків стали зміни у ставленні та вимогах суспільства до якості, оновлення освітньої парадигми, модернізації методики, технології та засобів управління навчально-виховним процесом у системі вищої освіти. За цих суттєвих перетворень особливого значення набуває управлінський аспект фахової підготовки у вищій школі, зокрема, усвідомлення механізму управління процесом формування професійної позиції як важливої характеристики педагогічного професіоналізму.

У сучасних умовах назріла об'єктивна потреба пошуку механізму управління професійним становленням майбутніх вчителів у процесі їх фахової підготовки в умовах університетської освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різні аспекти управління сучасними освітніми процесами і системами знайшли відображення в працях В. Бондаря, Е. Гусинського, М. Гриньової, Г. Єльнікової, Л. Калініної, Л. Карамушки, В. Кременя, В. Маслова, В. Пікельної, Т. Сорочан та ін. Державні документи та нормативні акти про освіту підтверджують необхідність подальших пошуків засобів підвищення управлінського аспекту освітнього процесу вищої школи, шляхів розробки проблем управління сучасними навчально-виховними процесами в системі фахової підготовки майбутніх учителів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття. Аналіз наукової літератури свідчить про недостатню наявність публікацій, у яких висвітлюються механізми управління

навчально-виховним процесом у вищій школі, в тому числі й процесом формування професійної позиції майбутніх учителів.

Формулювання цілей статті. Основною метою статті є обґрунтування можливості модульно-блокового структурування навчальних занять як механізму управління формуванням професійної позиції майбутніх учителів у процесі фахової підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управління – це складна і різноманітна сфера діяльності, яка об'єднує безліч питань організаційного, педагогічного, методичного і психологічного характеру. У науковій літературі процес управління розглядається як процес прийняття та реалізації управлінських рішень, як процес постійного руху інформації за прямими і зворотними зв'язками у процесі рішення управлінських задач. Управління розглядається як система, процес, вид діяльності.

О.Касьянова відмічає, що процес управління має стадійний характер і об'єднує у собі: визначення мети управління; вироблення та прийняття управлінського рішення на основі вивчення практики та тенденції поведінки керованого об'єкту; організація виконання прийнятого рішення, забезпечення підтримки стійкого взаємозв'язку між керованою та керуючою системами; контроль за виконанням і оцінюванням результатів управління [4, с. 66]. Розглядаючи управління як вплив керуючого суб'єкта на керований об'єкт з метою здійснення переходу в якісно новий стан, важливо акцентувати увагу на механізмі управління формуванням професійної позиції майбутніх вчителів [3].

Ми виходимо з того, що модульно-блокове структурування змісту навчального матеріалу можливо розглядати як механізм управління

формуванням професійної позиції майбутніх учителів у процесі їх фахової підготовки. На нашу думку, успіх рішення навчально-виховних задач забезпечується тим, що модульно-блокове структурування навчальних занять передбачає наявність зовнішньої керівної сили, усвідомленої мети, що визначає напрям формування професійної позиції майбутніх учителів, урахування педагогічних умов, які необхідні для досягнення цілей, наявність рефлексії, що поєднує в єдине ціле мету, зміст, планування та організацію педагогічного процесу, стимулює активність, самостійність мисленнєвої діяльності, закріплює вміння нестандартного рішення педагогічних проблем і навичок комунікативної поведінки майбутніх учителів.

У роботах А. Вербицького, Л. Вовк, І. Зязюна, А. Клим-Климашевської, Л. Кондрашової, В. Краєвського, О. Цокур та ін. акцент спрямовано на структурування наукового знання і способах використання теорії як засобу підвищення рівня професіоналізму майбутніх учителів. Однак, управлінський аспект цього процесу ними не розглядався.

Л. Кондрашова (2007) правомірно стверджує, що сьогодні важливий перехід від педагогічної підготовки, яка будується на основі «запам'ятати й відтворити», до навчання, що формує творчу особистість, здатну осмислити постановку навчальної задачі, оцінити новий досвід, контролювати власні дії, враховувати власний професійний досвід» [5, с. 225-226]. Дослідниця наголошує на важливості розуміння майбутніми вчителями умов і шляхів отримання педагогічного знання, вмінь адекватно використовувати його для рішення практичних задач. Позиція викладача полягає не стільки в передачі обліку педагогічної інформації, скільки в наданні своєчасної допомоги студентам у межах доцільності та їх особистої зацікавленості в оволодінні основами професіоналізму. Модульне-блокове структурування змісту фахової підготовки дозволяє успішно реалізовувати викладачем управлінські функції, які виникають у ході фахової підготовки студентів і формуванні в них професійної позиції.

Предметне знання є засобом самореалізації сутнісних сил студента, поєднує у своїй основі потенціал розвитку їх здібності адекватно діяти і своєчасно орієнтуватися в педагогічних ситуаціях.

На нашу думку, структурування предметного знання на основі модульно-блокового підходу дозволяє використовувати різноманітні форми і методи управління навчальною роботою студентів, формуванням у них професійної позиції в процесі фахової

підготовки. На думку В.Воронова (1999), особливості дидактичного структурування текстів, відношення між формою та структурою знання і навчально-пізнавальними операціями щодо його засвоєння позитивно впливає на якість підготовки майбутніх учителів [2, с. 69]. При цьому не стільки особливості наукового знання, скільки характер управління оволодіння ним набуває важливого значення у фаховій підготовці майбутніх учителів.

М. Боритко (2004) визначає навчання як процес осмислення, розуміння і проектування, розмаїття активних форм занять із студентами. «Активні форми занять, – пише він, – допомагають осмислити власний досвід, виділити в ньому можливі проблеми; завдання на аналіз та оцінку педагогічних ситуацій, розробку планів роботи у співвідношенні з дозованими блоками теоретичного матеріалу для виконання цих завдань, розробок документів, сценаріїв, планів та ін., сприяє проектуванню власної професійної діяльності на вищому рівні» [1, с. 89].

На цій основі коло проблем механізму управління формуванням професійної позиції майбутніх учителів засобами модульно-блокового структурування предметного знання зводиться не лише до визначення конкретної мети, послідовності дій з її реалізації, але розробляються завдання, визначаються основні шляхи і напрями розв'язання завдань, забезпечення умов і необхідних ресурсів, встановлюється контроль за їх виконанням, оцінка і самооцінка результатів.

Модульно-блокове структурування занять забезпечує перехід від традиційних уніфікованих форм, методів, засобів управління формуванням професійної позиції майбутніх учителів у процесі фахової підготовки до диверсифікаційних, особистісно орієнтованих підходів.

Наведемо структуру одного із занять.

Тема: Логіка и методика педагогічних досліджень.

Мета: розкрити логіку педагогічного дослідження, надати допомогу майбутнім учителям в оволодінні методикою науково-дослідної роботи.

Структура заняття:

I. Інформаційно-дискусійний блок

Запитання для обговорення:

- Що необхідно враховувати у проведенні дослідження на педагогічну тему та виборі методів рішення наукової проблеми?

- Вкажіть, які з цих понять: *методологія педагогіки, виховання, педагогічне дослідження, методи і методика наукового дослідження, педагогічні технології, методи навчання, педагогічний процес, педагогічний експеримент,*

проблема, тема, мета, консиліум, анкетування, об'єкт, предмет, гіпотеза дослідження, теорія розвитку особистості, дослідна робота – не мають прямого відношення до виучуваної теми.

- Найдіть **невідповідність у визначенні** понять:

Завдання дослідження – лаконічне й чітке обмеження аспектів досліджуваної області.

Гіпотеза дослідження – сфера (область) пошуку.

Тема дослідження – аспект сфери пошуку у середині об'єкту; процес перебігу чи реалізації виучуваних явищ, сукупності елементів, зв'язків, відношень.

Проблема дослідження – те запитання, що виникає, на яке потрібно відповісти; це формулювання того, що невідоме у виучуваному явищі.

Мета дослідження – виявлення причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей, розробка теорії та методики.

Предмет дослідження – конкретизація цілей дослідження; вивчити, визначити, виявити, узагальнити, перевірити в дослідній роботі.

Об'єкт дослідження – передбачувана відповідь на запитання, які виникають на основі всебічного вивчення теоретичного і практичного стану проблеми.

II. Практико-перетворювальний блок

- Які методи дослідження необхідно використовувати під час дослідженні тем: «*Формування екологічної культури учнів*», «*Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроці*», «*Формування позитивної мотивації молодших школярів до навчання*»?

- Проаналізуйте, наскільки вдало сформульовані теми курсових робіт: «*Майстерність учителя в управлінні собою в педагогічній взаємодії з учнями*», «*Активні форми навчання географії*», «*Формування інформаційної культури учнів*», «*Комп'ютерний клуб в позакласній роботі школи*».

- Визначте, наскільки коректно сформульовано методологічний апарат дослідження:

Тема: Творчий підхід учителя до структурування уроку і його проведення.

Об'єкт: урок і форми його проведення.

Предмет дослідження: задачі уроку відповідно його творчого характеру.

Гіпотеза: творчість, у процесі уроку, повинна мати базу – інтелектуальну, культурну, емоційну.

Методи дослідження: аналіз літератури з досліджуваної проблеми, цифровий метод, розробка серії дослідних уроків.

- Розв'яжіть педагогічну задачу:

Класному керівнику необхідно було з'ясувати ставлення Діми до однокласників.

Запитання для бесіди з ним він сформулював таким чином:

Чи подобається тобі спілкуватися з учнями твого класу? Як ти до них ставишся й чому? Тобі подобається робити для однокласників щонебудь хороше? Як часто ти допомагаєш їм у щоденних ситуаціях? Як ти реагуєш на несправедливість однокласників?

Вибери правильні формулювання запитань і обґрунтуй власний вибір.

III. Рефлексивний блок

1. Що є методологічною основою науково-педагогічного дослідження?

2. Логіка педагогічного дослідження. Що вкладається в це поняття? Назвіть основні етапи педагогічного дослідження.

3. Як визначається вибір методів дослідження?

4. Методика і технологія дослідження. У чому їхня подібність і відмінність?

5. Дослідницька діяльність – творчий процес. У чому може проявитися творчість дослідника в цьому процесі?

IV. Блок вільного обміну інформацією

1. Чи вважаєте Ви, що за допомогою методики педагогічного дослідження можливо підвищити результати педагогічної діяльності?

2. Які номінації щодо формулювання теми дослідження у ході заняття, зацікавили Вас? Обґрунтуйте їх вибір.

3. Якщо Ви поділяєте яку-небудь ідею, то:
а) можливо відмовитися від неї, якщо аргументи опонента будуть більш доказовими;
б) будете відстоювати власну думку, які б аргументи не приводилися;

в) змінити власну точку зору, якщо докази виявляться об'єктивнішими?

4. Що вам сподобалося чи не сподобалося у ході заняття?

5. Ваши пропозиції щодо оптимізації результатів заняття.

V. Блок самоосвіти.

Організація занять на основі модульно-блокового структурування навчальної інформації дозволяє надати їм практико-орієнтовану спрямованість, що змінює позицію майбутніх учителів в процесі пізнавальної діяльності й допомагає осмисленню педагогічної теорії як інструменту управлінських дій.

Висновки. Таким чином, модульно-блокове структурування навчальних занять є важливим механізмом управління формуванням професійної позиції майбутніх педагогів у процесі фахової підготовки. Опанування майбутніми вчителями методики виконання навчальних завдань на основі модульно-блокового підходу позитивно впливає не тільки на засвоєння предметних знань, але й сприяє закріпленню управлінських функцій (постановка мети, структурування інформації, планування,

організації діяльності, контроль, рефлексія, оцінка і самооцінка результатів), що значно підвищує рівень їхньої професійної позиції, стимулює їхню потребу в активних діях, нових знаннях, в творчому підході до вирішення професійних проблем.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бoryтко Н.М. Подготовка педагога-воспитателя в системе непрерывного образования / Н.М.Бoryтко // Известия Международной славянской академии образования им. Я.А.Коменского. – 2004. – № 2. – С. 81–91
2. Воронов В.В. Формы представления знания в педагогическом образовании/ В.В. Воронов // Педагогика. – 1999. – № 4. – С. 68–73
3. Єльнікова Г.В. Розвиток цільових функцій управління на рівнях організації середньої освіти/

Г.В.Єльнікова // Імідж сучасного педагога. – 2000. – № 3. – С. 9–11

4. Касьянова О.М. Теоретико-методологічні засади розвитку управління сучасною освітою / О.М.Касьянова // Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки. – № 20 (313). – Черкаси. – 2014. – С. 65–71

5. Кондрашова Л.В. Высшая школа и Болонский процесс: реалии и перспективы / Лидия Валентиновна Кондрашова. – Кривой Рог, 2007. – 474 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Кондрашов Микола Миколайович – аспірант кафедри педагогіки вищої школи і освітнього менеджменту Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Коло наукових інтересів: проблеми педагогіки вищої школи і управління освітою.

УДК 371.261

ЗНАЧУЩІСТЬ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ольга КОРИННА (Кіровоград)

Постановка проблеми. Складні соціально-економічні процеси, велика конкурентність у сфері працевлаштування, потужний потік інформації і явний недолік часу на його осмислення, – все це обумовлює досить високі вимоги до випускників вищих навчальних закладів України. Сьогодні перед усіма учасниками освітнього процесу стоїть проблема підвищення якості освіти, її адаптації до життєвих реалій (економічних, соціальних, культурних, демографічних тощо).

Українська вища школа, визначаючи основні шляхи своїх реформ, вступила в період практичної оцінки власного менталітету, сформованих традицій в області форм і методів навчання, контролю якості знань, перевірки їх адекватності цілям, задачам, рівню розвитку загальнолюдської, матеріальної і технологічної культури суспільства.

Як відзначають багато авторів, задача контролю результатів навчання у ВНЗ обумовлена підготовкою конкурентоспроможних фахівців з таким рівнем знань, який дозволив би їм якомога швидше адаптуватися в професійно-виробничій сфері, максимально проявити в ній свої знання і здібності, успішно вирішувати будь-які професійні завдання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Науково-педагогічними дослідженнями в питаннях контролю результатів навчання займалися В. Аванесов, В. Беспалько, К. Делікатний, К. Ингенкамп, Ч. Куписевич, І. Лернер, А. Новіков, В. Оконь, В. Онищук,

П. Підкасистий, І. Підласий, Д. Румянцева, М. Скаткін, Н. Тализіна та ін. Проблеми оцінювання знань студентів в умовах модульно-рейтингової системи навчання досліджували А. Алексюк, А. Безносюк, І. Богданова, Л. Гранюк, В. Казаков, Е. Лузік, І. Мельничук, А. Мокров, В. Нагаєв, Л. Романишина, А. Сидорко, А. Євдокимов, П. Юцявичене, Н. Шиян та ін. Теорію і методику тестової діагностики знань на різних етапах навчального процесу розглядали В. Аванесов, В. Беспалько, І. Булах, В. Ільїна, А. Кузьмінський, П. Лузан, А. Майорова, Л. Морський, Н. Розенберг, А. Татур, М. Челишкова та ін.

Дослідження цих та багатьох інших вчених в галузі контролю знань є вельми актуальними, оскільки, незважаючи на досить вагомий результати наукових досліджень в даній області, проблема перевірки та оцінювання знань студентів залишається не до кінця вирішеною [1; 5; 7; 8]. Немає єдності думок вчених щодо таких напрямків зазначеної проблеми: приведення діагностичних методик, критеріїв, шкал оцінювання знань до єдиних норм і стандартів; розширення набору засобів педагогічного контролю шляхом використання методів об'єктивного аналізу й оцінки отриманих результатів контролю.

Метою статті є визначення значимості контролю знань для підвищення якості освіти в вищій школі.

Постановка завдання:

1 Проаналізувати системи оцінювання